

I. YERGIYEV. The art of Ukrainian "modern-accordion" in the world process. In the article are considered the conceptual theses-the principles of a new trend in the art of the end of XX-the beginning of XXI century "modern-accordion" and the tendencies of development of Ukrainian modern accordion in the world space.

Л. ПАСІЧНЯК

РОЗВИТОК АНСАМБЛЕВОГО БАЯННО-АКОРДЕОННОГО ВИКОНАВСТВА В УКРАЇНІ

Мистецтво ансамблевої гри на народних інструментах бере свій початок ще в епоху докиївської доби. Еволюційний процес його розвитку впродовж кількох історичних епох досяг свого кульмінаційного утвердження в ХХ столітті. Поява серед народного інструментарію українців баяна, акордеона (удосконалені варіанти гармоніки) в кінці ХІХ – на початку ХХ століть, їх широка популярність серед населення, портативність, транспортбельність та ряд інших факторів зумовили їх включення у різноманітні ансамблі народних інструментів, створення одностембових колективів баяністів, акордеоністів (дует, тріо, квартет, секстет та ін.) та камерно-інструментальних ансамблів за участю баяна, акордеона у поєднанні з класичним інструментарієм упродовж минулого століття.

Висвітлення окремих питань розвитку баянно-акордеонного ансамблевого виконавства, зокрема формування ансамблевих колективів за участю баяна, акордеона, створення оригінального репертуару, успішні виступи вітчизняних колективів на всеукраїнських та міжнародних конкурсах, багатьох фестивалях та концертах впродовж ХХ століття, знаходимо в працях українських і зарубіжних музикознавців (А. Мірека, М. Давидова, М. Т. Лисенка, А. Новосельського, Г. Благодатова, Е. Максимова, М. Імханицького, А. Черноіваненко, Д. Кужелева, Є. Іванова, В. Самітова, Ю. Бая, В. Шарова та ін.), музикантів-практиків (М. Різоля, Ф. Ліпса, М. Оберюхтіна, С. Чапкія, І. Яшкевича, В. Лушнікова, О. Онегіна, А. Басурманова, В. Крилова, А. Суркова, В. Новожилова, Ю. Акімова, В. І. Розанова, С. М. Рубінштейна та ін.). Проте в дослідженнях вищеназваних науковців розглядаються тільки окремі історичні факти, персоналії, теоретичні та методичні засади виконавських аспектів баянного мистецтва.

На жаль, на сьогодні відсутня узагальнююча концепція процесу розвитку саме ансамблевого виконавства баяністів, акордеоністів в Україні упродовж

© ПАСІЧНЯК ЛІЛІЯ МИХАЙЛІВНА – аспірантка Прикарпатського університету ім. В. Стефаника (баян).

XX століття. Метою запропонованої статті є узагальнення процесу організації різноманітних форм ансамблевого виконавства баяністів, акордеоністів та їх значення у формуванні ансамблевої літератури, розгляд основних складових ансамблевого репертуару, конкурсних виступів, які стали етапними у формуванні розвитку новітніх ансамблевих форм за участю баяна, акордеона у другій половині XX століття.

Перші спроби поєднання гармоністів в ансамбль були зроблені виконавцем, конструктором гармонік М.Белобородовим (оркестр гуртка аматорів гри на хроматичних гармоніках, кінець 80-х рр.XIX століття) та його учнем В.Хегстромом (оркестр хроматичних гармонік і баянів, 1901-1920 рр.) в м.Тулі (Росія). Їхні гастрольні поїздки по багатьох містах України стали поштовхом для популяризації ансамблевої гри на удосконалених гармоніках та перших конструкціях баяна. У репертуарі ансамблевих колективів кінця XIX – початку XX століть переважали обробки народного мелосу, фантазії, аранжування, перекладення світової та вітчизняної популярної класики (інструментальні танцювальні мініатюри та окремі зразки симфонічних увертур). Авторами перших зразків ансамблевої літератури баяністів, акордеоністів стають керівники новостворених колективів.

Першою ластівкою українського ансамблевого мистецтва баяністів, акордеоністів став ансамбль МіК (мандолін і концертин, створений у 1925 р., керівник М.Радзівський). У другій половині 30-х років на його базі були створені різноманітні ансамблі (квартет мандолін, квартет концертин, тріо: гітара, мандоліна, концертина).

Неординарною подією в історії ансамблевого виконавства баяністів, акордеоністів України стала поява в 1926 році Першого українського камерного ансамблю баяністів ім.Ленінського комсомолу в Дніпропетровську (септет: 4 баяни, дві гармоніки високого регістру і фісгармонія, керівник А.Штогаренко). Музична література для подібних ансамблів була відсутня, тому А.Штогаренко самотужки починає перекладати для септету народні пісні, танці, популярні твори фортепіанної та симфонічної музики. Як констатує С.Димченко, «перший український камерний ансамбль баяністів став своєрідним еталоном для створення багатьох подібних ансамблів в Україні»¹.

У 20-х роках організовується тріо баяністів у складі А.Кузнєцова, М.Макарова і Я.Попкова – перший колектив колишнього СРСР, що здійснив гастролі за кордон (Німеччина, 1930). Діяльність цього колективу протягом 30-ти років сприяла популяризації ансамблевої гри на баяні, акордеоні і утворенню нових подібних йому ансамблів у братніх республіках СРСР. До його репертуару входили перекладення творів радянських та зарубіжних композиторів, обробки народних пісень і танців та ін. Про це зазначає

і Д.Кужельєв: «В 20-50-і роки народні інструменти (передусім баян, домра, балалайка) широко використовувались в пропагуванні світової музики»². Все частіше в концертних виступах такого складу ансамблів звучать вальси і мазурки Ф.Шопена, рапсодії Ф.Ліста, симфонічні композиції Ф.Мендельсона, Р.Вагнера, П.Чайковського, М.Римського-Корсакова.

Аналізуючи розвиток ансамблевого виконавства баяністів першої половини ХХ століття, простежуємо відчутний брак створення оригінальних творів, внаслідок чого саме перекладення класичної музики та творів сучасних вітчизняних композиторів стали тією репертуарною основою, на якій розпочалось становлення академічних засад ансамблевого виконавства. Звернення ансамблів баяністів, акордеоністів до перекладень класичної симфонічної музики (не тільки мініатюр, але й масштабних, циклічних композицій) було зумовлене багатьма причинами, а саме: удосконаленням конструкції баяна; активізацією процесу формування професійних ансамблів; можливостями ансамблевого поєднання готово-вибірних інструментів, що розширювало виконавський діапазон порівняно із сольною грою; нечисленністю оригінального репертуару, написаного професійними композиторами; просвітницькою місією народного інструментарію.

Створенню професійних ансамблів баяністів, акордеоністів у 20-30-х роках сприяли й інші чинники. По-перше, організовуються численні конкурси виконавців на гармоніках, баянах, завдяки яким стало можливим виявити найобдарованішу молодь та створювати професійні колективи з числа переможців. По-друге, спостерігається активізація процесу удосконалення інструментів, зокрема поява в 1929 році готово-вибірної баяна конструкції майстра Петра Стерлігова, що дозволило значно розширити репертуарні можливості новостворених колективів³.

По-третє, активізується процес формування системи музичної освіти виконавців на популярних народних інструментах. Відкриваються класи баяна в 1-й музпрофшколі при Київському музично-драматичному інституті (1928), у Київській державній консерваторії (1938).

Утворення кафедри народних інструментів у Київській державній консерваторії (1938) відкрило музикантам-баяністам шлях до професійної музичної освіти та дало можливість утверджувати нові здобутки на конкурсній арені. Так, у 1939 році був організований Перший Всесоюзний огляд-конкурс виконавців на народних інструментах, що став важливою подією в історії ансамблевого виконавства баяністів України. Огляд став місцем знайомства лауреатів конкурсу – студента-першокурсника Київської консерваторії, викладача Київського музичного училища М.Різоля (3-я премія) з талановитим дуєтом сестер Білецьких (3-я премія і грамота). У 1939 році за ініціативою М.Різоля був організований унікальний професійний

ансамбль – квартет баяністів у такому складі: М.Різоля, М.Білецька, І.Журомський, Р.Білецька. У цьому складі вони працювали до 1978 року. З 1978 року замість І.Журомського грав А.Тихончук.

Концертна діяльність квартету М.І.Різоля та багатьох інших професійних колективів з участю баяна, акордеона активізувала ансамблеву гру в музичних навчальних закладах (ДМШ, училищах, вузах) та сприяла залученню композиторської творчості до створення ансамблевої літератури в другій половині ХХ століття. Результатом цього стала поява в 1950 році чотиричастинного квартету Є.Юєвича та двох обробок українських народних пісень: «Ой на горі льон», «Вийшли в поле косарі». Перша оригінальна композиція, створена професіоналом-композитором, дала паростки утвердження академічної ансамблевої форми виконавства на баяні, акордеоні в камерно-інструментальному мистецтві. Уподобненість квартету М.Різоля усталеним традиціям та уявленням класичного інструменталізму про камерно-інструментальний ансамбль засвідчують поздоровчі телеграми багатьох шанувальників колективу. Висока виконавська культура квартету М.Різоля стала яскравим підтвердженням авторитету баяна в академічному мистецтві.

Творча та виконавська діяльність квартету М.І.Різоля спонукали до активної співпраці композиторів^{4,5}.

Перші кроки виходу вітчизняних музикантів-ансамблістів баяністів, акордеоністів на міжнародну арену були зроблені саме цим колективом, який у 1970 році брав участь у концертах, присвячених «Дням гармоніки» в Клінгенталі (Німеччина). Неабиякою заслугою ансамблю М.І.Різоля стало видання перших збірників літератури для ансамблів баяністів⁶.

Новаторським досягненням квартету М.І.Різоля стало заснування нового виду ансамблевого виконавства – професійно-ансамблевого концертного виконавства на баяні, акордеоні. Про це яскраво засвідчує твердження професора кафедри народних інструментів Ленінградської консерваторії П.Говорушка: «Діяльність квартету довела правомірність появи баяна на строгій філармонійній естраді і справила позитивний вплив на розвиток вищої професійної освіти баяністів»⁷. Яскраві концертні виступи колективу сприяли формуванню в другій половині ХХ століття нової оригінальної літератури в галузі ансамблевого виконавства баяністів, акордеоністів, а саме: концертного, метеличного та педагогічного репертуару. Серед авторів оригінальних композицій слід згадати М.Різоля, А.Шалаєва, М.Худякова, І.Яшкевича, М.Оберюхтіна, О.Тимошенка, В.Грідіна.

Активна концертна діяльність квартету М.Різоля, поява багатьох оригінальних ансамблевих композицій послугували популяризації ансамблевого виду виконавства серед студентів музичних навчальних

закладів. У цей період формуються численні професійні колективи⁸.

До їх репертуару увійшли перекладення старовинної органної, клавесинної, скрипкової, фортепіанної музики, зарубіжної та вітчизняної класики, оригінальні п'єси українських композиторів, написані саме для цих колективів. Зокрема, для тріо баяністів, яке з 1966 року стало Уральським тріо баяністів при Свердловській філармонії, були написані такі композиції: М. Чайкін «Українська рапсодія», М. Худяков «Фантазії на теми пісень Великої Вітчизняної війни та про Далекий Схід», І. Яшкевич – оригінальна транскрипція твору Й. С. Баха «Жарт» з Оркестрової сюїти сі мінор та багато ін. Звернення баяністів, акордеоністів до полотен світової органної музики засвідчує їхню високопрофесійну виконавську майстерність. Як стверджує професор НМАУ ім. П. І. Чайковського М. А. Давидов, «в основі розширення кола виконуваних на баяні творів різних стилів лежить процес удосконалення та реконструкції баяна, а також зростаюча з кожним роком культура виконавства на ньому»⁹.

Народно-інструментальне ансамблеве виконавство ХХ століття, окрім однорідних камерних ансамблів баяністів, акордеоністів, представляють і змішані (неоднорідні) колективи. Зокрема, широку популярність отримує цей інструмент в ансамблях «троїсти музики». Репертуар подібних колективів переважно представлений народною пісенною та танцювальною музикою, обрядовими інструментальними мелодіями. У другій половині ХХ століття ансамблева література «троїстих музик» стала поповнюватись оригінальними композиціями, створеними керівниками колективів.

У 30-х роках із появою конструкцій тембрових гармонік, оркестрових баянів їх включають до ансамблів та оркестрів народних інструментів. У цей період у Київській філармонії був організований домрово-балалаечний ансамбль, куди входила група гармонік (чотири концертино й один баян, керівник О. Мартінсен – автор багатьох ансамблевих композицій).

Авторитет баяна, акордеона в роки війни сприяв значному розширенню кола любителів цього інструмента, активізації професійної виконавської та композиторської творчості. Поява в 1951 році нового удосконаленого багатотембрового готово-виборного баяна відкрила нові можливості для баяністів-професіоналів, що в свою чергу зумовило провідне його місце в системі професійного навчання. Творчі пошуки баяністів у тісній співпраці з композиторами в кінці 50-х – на початку 60-х рр. спонукали появу новітніх оригінальних композицій та перших камерних ансамблів за участю баяна у поєднанні з класичними інструментами. Прикладом активної концертної діяльності таких вітчизняних камерних ансамблів можуть стати виступи квартету М. Різоля у 1964 році з лауреатом міжнародних конкурсів віолончелістом Львом Євграфом на цілих землях Казахстану.

60-70-і роки характеризуються інтенсивністю розвитку оригінальної літератури для камерних ансамблів за участю баяна, акордеона. Це композиції І.Шамо, А.Репнікова, М.Чайкіна, К.Мяскова, В.Золотарьова, А.Кусякова, В.Підгорного, Є.Дербенка та ін. Новітня ансамблева література баяністів, акордеоністів відкрила слухацькій аудиторії невикористані раніше виразові ресурси інструментів, сприяла утвердженню якісно нового рівня композиторської і виконавської майстерності в баянно-акордеонному ансамблевому мистецтві.

Окрім камерних ансамблів, змішані форми ансамблевих колективів за участю баяністів, акордеоністів продовжують представляти професійні народно-інструментальні ансамблі. Серед них – ансамбль «Рідні наспіви» (керівник Ю.Ю.Алексик), який у 70-х роках став лауреатом республіканського та всесоюзного конкурсів артистів естради. Його діяльність продовжується дотепер (керівник Н.Проценко). Оригінальністю та своєрідністю виконавського стилю відзначається багаторазовий лауреат міжнародних фестивалів та конкурсів квінтет педагогів Донецького музичного училища «Мелодія» (керівник В.В'язовський). У творчому доробку представлених колективів – розмаїття обробок народних пісенних та танцювальних мелодій, твори української класичної та сучасної музики (перекладення), робота з солістами (акомпанементами).

Активна участь вітчизняних виконавців у республіканських, всеукраїнських та міжнародних конкурсах (80-90-і рр.) сформувала нову репертуарну політику в баянно-акордеонному ансамблевому виконавстві, а саме: тяжіння до естрадно-джазової та авангардної музики. Спостерігається залучення до програм конкурсантів обов'язкових творів, представлених оригінальними композиціями сучасних вітчизняних і зарубіжних авторів; збереження інтересу до перекладень органних та клавесинних творів; обмеження жанру обробок народних мелодій; збільшення частки естрадно-джазової музики. Зближення сучасного ансамблевого баянно-акордеонного виконавства з авангардною, естрадно-джазовою музикою отримує важливе значення для зростання його мистецької ролі в цьому жанрі. Неабиякого значення в ансамблевій літературі баяністів, акордеоністів 90-х років набули твори аргентинського композитора А.П'яццолли, що засвідчують численні програми конкурсів, фестивалів, конференцій. Останнім яскравим підтвердженням можуть стати програми Другого Всеукраїнського фестивалю "Зірки баяна на Запоріжжі" (19-23 березня 2002 року) та концертів Міжнародної науково-практичної конференції "Академічне народно-інструментальне мистецтво України ХХ-ХХІ століть" (23-28 березня 2003 року) в Києві, присвяченій 100-літтю від дня народження М.М.Геліса. Серед композиторів, твори яких включаються до концертних програм новостворених

колективів, слід назвати Ю. Шамо, С. Губайдуліну, А. Кусякова, С. Беринського, Т. Лундквіста, В. Власова, О. Грінберга, Г. Таранова, А. Загайкевич, Л. Самодаєву, К. Цепколенко, О. Щетинського, В. Зубицького, К. Волкова. Справдилось передбачення М. І. Різоля: «Із збільшенням кількості професійних ансамблів баяністів композитори частіше будуть звертатися до цієї оригінальної форми колективного музикування і напишуть для таких ансамблів ряд нових творів»¹⁰.

В репертуарному списку ансамблевого виконавства баяністів, акордеоністів останніх десятиліть ХХ століття досить активно продовжують функціонувати ансамблеві твори методичного та педагогічного спрямування, що отримують свою апробацію в навчальних колективах музичних закладів України. Патріархом і засновником цієї складової ансамблевого репертуару баяністів, акордеоністів заслужено вважають М. І. Різоля.

Поряд з активізацією композиторської творчості спостерігаємо помітні зміни в мистецтві інтерпретації ансамблів за участю баяна, акордеона. Важливою ознакою сучасних колективів стало поглиблення інтерпретаторського розуміння музичної мови оригіналу та формування самобутніх рис баянно-ансамблевого інструменталізму¹¹.

Важливою сторінкою камерного виконавства баяністів, акордеоністів означеного періоду стала поява нових композицій, створених композиторами для конкретного ансамблю¹².

Найновітніші ідеї ансамблевого виконавства на баяні, акордеоні – це використання його у різних складах джазово-інструментальних ансамблів, типових ансамблях сучасної поп-музики (ВІА «Пісняри», «Бригада С», «ВВ» та ін.); у квартеті «Бряц-Band» НМАУ ім. П. Чайковського. В листопаді 2003 року цей колектив (баян, дві балалайки-прими, балалайка-бас) став лауреатом I-ї премії Міжнародного конкурсу баяністів у місті Попрад (Словаччина). Ця перемога переконливо засвідчила високий виконавський рівень сучасних вітчизняних народно-інструментальних академічних ансамблів, які продовжують традиції української школи ансамблевого виконавства народників.

Як феномен масово-побутової культури 20-40-х років, ансамблеве баянно-акордеонне виконавство в наступні десятиліття стрімко еволюціонувало, утворивши новий різновид – камерно-інструментальне академічне ансамблеве мистецтво. У становленні та формуванні, сьогодні активному функціонуванні академічного ансамблевого виконавства на баяні, акордеоні важливе місце відводимо репертуару, який упродовж ХХ століття створювався за багатьма жанровими напрямками:

1) фольклорний – обробки, фантазії, парафрази, варіації, концертні п'єси на народні теми (автори – В. Підгорний, Г. Шендерьов, Є. Дербенко,

О.Тимошенко, А.Холмінов, Ю.Шишаков, К.Мясков, М.Оберюхтін (рукописи), М.Різоль, І.Яшкевич (рукописи), А.Гайдено, І.Назаренко, Л.Горенко, А.Шалаєв, В.Дикусаров, В.Грідін та ін.);

2) камерно-академічний – оригінальні композиції, перекладення (транскрипції, аранжування) української та світової класики (автори оригінальних творів – М.Різоль (видання творів представлені вище в даній статті), І.Яшкевич (понад 50 транскрипцій, концертних обробок для ансамблю: дві домри і баян), М.Чайкін “Українська рапсодія” для тріо баянів. *М.* 1963, А.Холмінов “Етюд-картина” для дуету баянів (рукопис), К.Мясков “Боле-ро” для тріо баянів. *К.*, 1970, А.Репніков “Третій концерт для виборного баяна, камерного оркестру і ударних”. *Л.*, 1977, А.Кусяков “П’ять іспанських картин” для баяна і флейти, В.Іванов “Концертіно” для домри і баяна та для балалайки і баяна; автори перекладень – М.Різоль, І.Яшкевич (рукописи), І.Журомський (рукописи), І.Марченко (рукописи), Ю.Яковенко, А.Данилов, П.Ларіонов, В.Савін, А.Басурманов, В.Розанов, А.Сурков, В.Воєводін (рукописи), М.Оберюхтін (рукописи), О.Міщенко у співпраці з М.Імханицьким, та інші);

3) естрадно-джазовий – оригінальні твори та перекладення (В.Ушаков, В.Іванов, В.Зубицький, В.Власов, Г.Таранов, К.Цепколенко та ін.);

4) авангардний – оригінальні твори (Ю.Шамо “Діалоги” для скрипки і баяна, “Ностальгія” для баяна і віолончелі, С.Беринський “Sempre majore!” для баяна і гобоя, С.Губайдуліна “Silenzio” (“Мовчання”) для баяна, скрипки і віолончелі, В.Власов “Соната-експромт” для баяна і ударних, В.Зубицький “Шість медитацій по Ш.Бодлеру” для баяна і флейти (рукопис), Е.Денісов, І.Шамо, А.Репніков, В.Золотарьов, Т.Лундквіста, В.Власов, О.Грінберг, Г.Таранов, О.Щетинський, А.Загайкевич, К.Цепколенко, В.Степурко, Б.Мартіну, Е.Блох, Л.Самодаєва).

Поліжанрове різноманіття творів складає основу концертного, методичного та навчального репертуару сучасних академічних ансамблів баяністів, акордеоністів. Еволюція репертуару камерних (однорідних та у поєднанні із класичними інструментами), змішаних (неоднорідних) колективів за участю баяна, акордеона, їх виконавська діяльність (всеукраїнські та міжнародні конкурси, фестивалі, концерти), удосконалення інструментів, запровадження класу ансамблю у всіх ланках музичної освіти (ДМШ, музичне училище, вуз), професіоналізація виконавської майстерності стали віддзеркаленням історії розвитку ансамблевого баянно-акордеонного виконавства в Україні.

Актуальним завданням народних відділів ДМШ та музичних училищ, сучасних кафедр народних інструментів вузів є подальше теоретичне та практичне вирішення перспективи розвитку та утвердження академічного

народно-ансамблевого баянно-акордеонного виконавства України у XXI столітті.

- ¹ Димченко С. Перший на Україні. // Музика. – 2002. – № 4-5. – С.24-26.
- ² Кужелев Д.О. Акордеонно-баянне виконавство: соціокультурний контекст сучасності. // Україна на порозі третього тисячоліття: духовність і художньо-естетична культура. – К., 1999. – Т.14. – С.512-518.
- ³ У 1910-1912 рр. харківський майстер гармонік К.Міщенко сконструював концертну хроматичну гармоніку «ліва по правій» (перший зразок виборного баяна) та застосував «ламану деку», що в майбутньому стала основою багатотембрового реєстрування та чотириголосої системи в правій клавіатурі баяна. У 30-х роках майстрами Ленінградської фабрики «Червоный партизан» М.Д.Столбовим і В.М.Самсоновим були сконструйовані акордеони сучасного типу.
- ⁴ Серед творів: 50 оригінальних композицій (А.Штогаренко, А.Філіпенко, І.Шамо, К.Домінчен, М.Чайкін, К.Мясков), з них 22 належать М.І.Різолу; більше 200 перекладень: 6 симфоній (повні або окремі частини), 5 рапсодій, 7 увертур, 4 сонати, 8 варіацій, 13 фантазій, 14 сюїт і велика кількість мініатюр. Серед акомпанементів (більше 100): світова та російська класика (О.Бородін, О.Даргомижський, Ж.Бізе), народні пісні в обробці українських композиторів (В.Косенко, А.Штогаренко, Л.Ревуцький, М.Раков), ряд пісень народів світу, масові популярні пісні радянських композиторів. Аранжування перелічених творів здійснили М.Різол, М.Михайлов, С.Рустамов.
- ⁵ За словами В.Новожилова, «цей творчий колектив, до репертуару якого за весь час його існування увійшло більше 300 творів і більше 100 вокальних акомпанементів, являє собою унікальне явище в ансамблевому виконавстві на баяні».
- ⁶ Зокрема, «П'єси для двох баянів» (М.: Госмузизд-во, 1955), «Популярні твори для двох баянів» (М.: Музыка, 1959, 1961), «3 репертуару Квартету баяністів Київської державної філармонії» (Вип.1.- М.:Музыка, 1975; Вип.2 - М.: Музыка, 1978), «Концертні твори для квартету баяністів» (К.: Музична Україна, 1982).
- ⁷ Новожилов В. Баян: Популярний очерк. – М.: Музыка, 1988.
- ⁸ Серед лауреатів республіканських, всесоюзних конкурсів, Всесвітніх фестивалів молоді і студентів (50-70-і рр.): **дуети** (А.Тихончук і В.Одинцов; брати Семен та Роман Романкови; А.Гаценко і Г.Мурзіної), **тріо** (М.Коцюба, В.Воеводін, В.Паньков; Т.Мурзіна, А.Гаценко, Л.Первухіна; Михайло, Іван і Костянтин Тихонові). Участь перерахованих ансамблів в багатьох конкурсах стала етапною в процесі академізації баянно-акордеонного ансамблевого виконавства, формуванні мистецької свідомості виконавців другої половини ХХ століття. Значних успіхів досягли **навчальні ансамблі**, організовані М.Різолем у Київській державній консерваторії: **октет** (лауреат республіканського конкурсу) і **септет** баяністів, **тріо** баяністів (народні артисти Росії І.Шепельський, А.Хижняк, М.Худяков), **дуети** (заслужені артисти України В.Дорохін і М.Шумський; лауреати міжнародних конкурсів Є.Габніс і Г.Савков; заслужені працівники культури України В.Дяченко і А.Крюков).
- ⁹ Говорушко П. Методика обучения игре на народных инструментах. – Л.: Музыка, 1975.
- ¹⁰ Давидов М.А. Проблемы развития академического народно-инструментального искусства в Украине: 36 статей. – К.: Вид-во ім.О.Теліги, 1998.
- ¹¹ Новітні ідеї утворення різноманітних ансамблевих поєднань (баяна, акордеона з класичними інструментами, струнними народними інструментами) були зумовлені рядом факторів: специфічна багатотембральність баяна, акордеона дозволила поєднати баян, акордеон з багатьма класичними інструментами (флейтою, органом, скрипкою, віолончеллю, арфою); співловість, рухливість, кантіленність баяна, акордеона (баян і бандура); тонкощі нюансування, підкреслена «камерна» природа баяна, акордеона (баян і домра, баян і балалайка); міховедення на баяні, акордеоні уподібнюється веденню смичка (баян та скрипка, баян і віолончель); багатство фактурних можливостей та природня поліфонічність (баян і орган); темброва персоніфікація (яскраво представлена в творчості С.Губайдуліної, зокрема у творі «7 слів Ісуса Христа» для баяна і віолончелі, де інструменти

отримують роль тембрів-персонажів: Бог-Отець – партія баяна, Бог-Син – партія віолончелі, Святий Дух – струнні).

¹² Так, для ансамблю «Джерело» (створений у 1992 році, керівник Є.Черказова, склад: акордеон, дві домри, кобза) одеський композитор В.Власов написав композицію «Музика для 4-х». 25 березня 2003 року в залі Національної філармонії України у виконанні квартету баяністів (С.Грінченко, О.Шиян, І.Сасенко, Р.Молоченко) прозвучала прем'єра твору В.Зубицького, присвяченого цьому колективу, – Соната №3 «Fatum». Для ансамблю подружжя Юрія та Людмили Федорових (баян і бандура) композитор В.Степурко присвятив свій опус «Маленька партита». Для дуету у складі А.Дубія (баян) та І.Харечко (орган) композитор Ю.Скорко написав оригінальний твір – «Ретропрелюдія для баяна з органом». Одеськими композиторами створено композицію «Duell – duo №5» К.Цепколенко та «Откровення», «Сюїта» Л.Самодаєвої для дуету «Каданс» (Іван (баян) та Олена (скрипка) Єргієві). Спеціально написані для І.Єргієва та камерного оркестру концерти «На кінець епохи» (2002 р., Р.Де Смет), «Метаморфози» Л.Самодаєвої. Для І.Єргієва з духовим оркестром – П.Струк «Епізоди» (2001 р.). У жанрі сучасного перформансу створено композицію «Знесиляма зламани народи» К.Цепколенко для ансамблю у складі: баян (І.Єргієв), ударні, світло, відеоряд.

¹³ Ризоль Н. Очерки о работе в ансамбле баянистов. – М.: Сов. композитор, 1986.

Л.ПАСИЧНЯК. *Развитие ансамблевого баянно-аккордеонного исполнительства в Украине.* Стаття обобщает процесс развития ансамблевого исполнительства баянистов, аккордеонистов в Украине на протяжении XX века. Рассматриваются основные составные ансамблевого баянно-аккордеонного репертуара, вопросы организации разнообразных форм ансамблевого исполнительства, анализируются конкурсные выступления, которые явились отражением активизации композиторского творчества.

L.PASYCHNAK. *The development of an ensemble-accordion performance in Ukraine.* This article is a summing conception about development of an ensemble performance of the accordionists in Ukraine during the XX-th century. This article reveals the main parts of an ensemble-accordion repertoire. The competition performances are analysed here, which became a certain reflection of activity creation about some composers. The questions of different forms about ensemble realization of some accordionists are developed here.

В.СИДОРЕНКО

ЗБІРКА «ГІТАРА № 16» М.ВЕРБИЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЖАНРІВ КАМЕРНОЇ МУЗИКИ В ГАЛИЧИНІ

30-50-ті роки XIX ст. у Східній Галичині під оглядом розвитку жанрів музичної культури були тим переломним періодом, коли аматорські та професійні тенденції починали змикатися між собою. Яскравим відбитком цих процесів стала камерна творчість Михайла Вербицького (1815-1870) – засновника першої західно-української професійної школи (т.зв. «перемиської»). Представник українського «романтичного ренесансу», поруч з діячами

© СИДОРЕНКО ВІКТОРІЯ ЛЕОНІДІВНА – ст. викладач Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка (гітара)